

Stanisław Kawula

MIEJSCE PEDAGOGIKI SPOŁECZNEJ W SPOŁECZEŃSTWIE PRZETRWANIA I ZDOLNEGO DO ROZWOJU

Z różnych powodów (losowych, geopolitycznych, historycznych, wojen, rewolucji, transformacji ustrojowych etc.) kraje i narody w różnych częściach świata znajdują się w czasowej czy też trwałej sytuacji przetrwania. Także wewnątrz nich są warstwy społeczne, skazane na taką strategię. Mówimy wtedy o grupach społecznego ryzyka, marginalizacji lub społecznego i indywidualnego wykluczenia. Większość krajów i społeczeństw na przełomie wieków XX i XXI określa się jednak optymistycznie jako rozwojowe, będące w ruchu. Ten model ma utrzymywać głównie proces globalizacji i rewolucji informatycznej, a w Polsce włączenie do Unii Europejskiej.

Jednym z czynników sprzyjającym formowaniu społeczeństwa rozwoju są działania o charakterze pedagogicznym — a zwłaszcza: pomocniczość, profilaktyka oraz wsparcie społeczne i indywidualne. Są one także zbiorową nadzieją - aczkolwiek z reguły ideacyjnie, czy nawet pojętą naiwnie. Oznacza to jednak sytuację, w której różne istotne elementy życia społecznego winny się wzajemnie wspierać, zabezpieczać przed zagrożeniem, aby osiągnąć trwałą żywotność. Bo nawet transformacja polska w zakresie gospodarczym - bez należytej, współtowarzyszącej jej zmianie mentalnej ludzi (rządzących, uczestników) może okazać się mało realnie.

Słowa kluczowe: grupy ryzyka, globalizacja, sieć wsparcia, społeczeństwo przetrwania, społeczeństwo zdolne do rozwoju, globalność.

THE POSITION OF SOCIAL PEDAGOGY IN A SURVIVAL SOCIETY AND IN A SOCIETY ABLE TO PROGRESS

Nations and countries in distant parts of the world are either in a temporary or permanent situation of survival because of different reasons (fortuitous, geopolitical, historical, because of wars, revolutions, and political transformations etc). There are also some social classes within them which are doomed to such a strategy. They are referred to as the groups of social risk, marginalization and social or individual exclusion. Majority of countries and nations at the turn of 20th century optimistically claim that they are progressive and in transition. The model is strengthened mainly by the process of globalisation and revolution in computer sciences, and in Poland by the integration with the European Union.

Among factors which are conducive to form a progressive society there are activities with pedagogical grounds, especially helpfulness, prevention, social and individual support. These activities constitute a group hope; although, it is usually idealistic or even naive. That causes a situation in which different life elements should support one another and protect from danger in order to obtain durable vitality. And even Polish economic transformation can fail or hardly become real without a proper, simultaneous mental change in people's mind (both the rulers and governed).

Key words: groups of risk, globalisation, network of support, survival society, society able to progress, global scope.

Mikołaj Winiarski

WYKLUCZENIE SPOŁECZNE DZIECI I MŁODZIEŻY – PRORODZINNE FORMY PRZECIWDZIAŁANIA

Streszczenie

Zjawisko ekskluzji społecznej (wykluczenia) – według autora - odnosi się nie tylko do dorosłych, ale także do dzieci i młodzieży. Łączy się ono z selekcją negatywną, pojawiającą się na wszystkich szczeblach edukacji szkolnej. Znaczącym wyznacznikiem owej selekcji są osiągnięcia szkolne – niskie wyłączają dzieci i młodzież z ambitnego toru edukacyjnego albo w ogóle z edukacji szkolnej. To przeważnie prowadzi do zubożenia ich życia społeczno – kulturalnego, a nawet pewnej marginalizacji, a w konsekwencji do wykluczenia w życiu dorosłym.

Środowisko rodzinne (status społeczno – kulturowy i ekonomiczny rodziny) – uzasadnia autor – wywiera znaczący wpływ na osiągnięcia szkolne dzieci i młodzieży, czyli bezpośredni korelat wykluczenia społecznego. Aby przeciwdziałać ekskluzji, konieczne jest – jego zdaniem – rozwijanie wielokierunkowej działalności prorodzinnej w skali lokalnej i szerszej. Do najbardziej zasadnych jej form zalicza: podnoszenie poziomu kultury pedagogicznej rodziców, środowiskową pomoc i wsparcie rodziny, działalność lokalnych placówek opiekuńczo – wychowawczych i kulturalnych ukierunkowaną na wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży, rozszerzoną działalność opiekuńczą szkoły, oraz wielozakresową współpracę szkoły i placówek pozaszkolnych z rodziną.

Słowa kluczowe: ekskluzja społeczna, marginalizacja, pomoc, wsparcie, edukacja pedagogiczna rodziców.

SOCIAL EXCLUSION OF CHILDREN AND TEENAGERS – FAMILY-ORIENTED FORMS OF PREVENTION

Abstract

According to the author, the phenomenon of social exclusion is found not only in adults but also in children and teenagers. It involves a negative selection occurring at all levels of school education. A significant indicator of the selection are achievements in school – low results exclude children and teenagers from an ambitious educational path or even from any school education whatsoever. This typically leads to impoverishment of their socio-cultural lives, and sometimes to marginalisation, which results in their further exclusion in adulthood.

Family environment (socio-cultural and economic status of a family), as the author justifies, exerts a considerable influence on school achievements of children and teenagers, which directly correlates with social exclusion. He further states that in order to prevent exclusion, it is necessary to develop multi-directional family-oriented activities on a local and greater scale. Among the major forms of such activities he finds: escalating the level of pedagogic culture amongst parents, local help and family support, local educational, counselling and cultural establishments promoting the development of children and teenagers, an extended counselling function of schools, as well as multi-ranged cooperation between schools, establishments, and families.

Key words: social exclusion, help, support, exclusion, pedagogic education of parents.

Ewa Wysocka

DIAGNOZA I INTERWENCJA W NAUKACH SPOŁECZNYCH

Streszczenie

Artykuł jest próbą kategoryzacji zasad diagnozowania i postępowania interwencyjnego, szczególnie w procesie poznawania „zjawisk trudnych”. Diagnoza jest zawsze tworzona *przez kogoś i dla kogoś* oraz *w jakimś celu*. Powoduje to, iż z jednej strony ma charakter intencjonalny i utylitarny, zaś z drugiej relacyjny – dokonuje się w relacji dwóch podmiotów, które w jakiś sposób muszą tę sytuację zorganizować, by osiągnąć zakładany cel (funkcje) diagnozy. Osiąganie tego celu musi odbywać się z poszanowaniem niezbywalnych praw badanego oraz z uwzględnieniem możliwości wypełniania swej roli przez diagnostę.

Diagnosta jest podstawowym „narzędziem” diagnozy, stąd szczególnie ważne są przede wszystkim jego kompetencje osobowe i doświadczenie zawodowe. Artykuł w szczegółowy sposób omawia ogólne zasady poznania w naukach społecznych, reguły wyznaczające efektywność postępowania interwencyjnego a także zasady etyczne wyznaczające profesjonalizm diagnosty.

Słowa kluczowe: diagnoza, interwencja, profesjonalizm diagnosty, zasady etyczne.

DIAGNOSIS AND INTERVENTION IN SOCIAL SCIENCES

Abstract

The study is an attempt to classify the rules for conducting diagnoses and interventions, particularly in the process of exploring “difficult phenomena” A diagnosis is always created *by someone, for someone, and for some purpose*. This makes it intentional and utilitarian on the one hand, and relational on the other – two subjects that need to organise a given situation to achieve a desired objective (function) of a diagnosis become related. The achievement of the goal must be conducted in compliance with the inalienable rights of the diagnosed subject and take into considerations the abilities of a diagnostician.

A diagnostician is the basic “tool” of a diagnosis, hence his/her personal competence and professional experience are of particular importance. The study is a detailed analysis of general rules of exploration in social sciences, principles determining effectiveness of an intervention, as well as ethical tenets determining professionalism of a diagnostician.

Key words: diagnosis, intervention, professionalism of a diagnostician, ethical principles.

Lucyna Telka

PODEJŚCIA MEDIACYJNE W TOKU INTERWENCJI W PLACÓWCE

Streszczenie

Artykuł dotyczy sytuacji odnoszącej się do obecności badacza (pedagoga społecznego) w placówce praktyki. Przykładem współpracy praktyków i badacza są tu żłobki - placówki przeznaczone dla dzieci do trzeciego roku życia. Kierownictwo placówek wskazało na problemy, które dostrzegano w dotychczasowej praktyce (rutyna) oraz na kwestie, które dotyczyły możliwości kształtowania kompetencji zawodowych pracowników (permanentne doskonalenie) i refleksji nad relacjami społecznymi budowanymi z dziećmi, z rodzicami, z pracownikami. Zasadnicze pytanie stawiane przez dyrekcję placówek dotyczyło pogłębienia kwestii: jak jest? dlaczego tak jest? co zmieniać? jak zmieniać? jak te zmiany mogą przebiegać?. Podejścia mediacyjne pozwalały aktywnie ustosunkować się pracownikom do konfliktu pomiędzy starą i nową koncepcją działania wychowawczego oraz określić miejsce badacza podejmującego interwencję w placówce.

Słowa kluczowe: Przekształcanie przestrzeni społecznej placówki, interwencja w placówce, mediacja, badacz i analiza, refleksja nad polem praktyki, ramy działania w placówce

A MEDIATIONAL APPROACH TO INTERVENTION IN AN INSTITUTION

Abstract

The study depicts a situation in which a researcher (social pedagogue) is present at an institution of practice. One example of cooperation between practitioners and researchers are nurseries – institutions designed for children under the age of three. The management of these institutions specified practical (routine) problems that they encounter as well as some issues related to opportunities for shaping professional competence of employees (continuous development) and reflections on social relations with children, their parents, and employees. The basic question posed by supervising board of the institutions concerned examining the following issues: How is it? Why is it like that? What to change? How to change it? How the changes should proceed? Mediation approaches allowed employees to assume an attitude towards a conflict between old and new ideas of educational activities and to determine a position of a researcher intervening in an institution.

Key words: Changing of social space, intervention in institution, mediation, researcher and analysis, reflection of area of practice, frames of educational action.

Marek Walancik

ZJAWISKA PATOLOGII SPOŁECZNEJ W ŚRODOWISKU WOJSKOWYM

Streszczenie

Zmiany społeczne, jakie nastąpiły w Polsce po roku 1990 znajdują swoje odzwierciedlenie także w środowisku wojskowym. Wstąpienie do wojska dla wielu młodych ludzi było i jest nadal sytuacją stresującą. Niektórzy z nich nie potrafią sobie z nią poradzić, co wywołuje u nich powstawanie reakcji niepożądanych społecznie, często zagrażających ich własnemu zdrowiu, a nawet życiu. Alkoholizm, narkomania, zachowania suicydalne wśród żołnierzy są często metodą na zwalczanie lęku, stresu, nieumiejętności przystosowania się do nowej sytuacji, jaką jest służba wojskowa. Zjawisko „fali” stanowi dodatkowy stres, lęk przed wstąpieniem do wojska. W ostatnich latach zauważono w armii nasilenie się zjawiska korupcji. W związku z powyższym opracowuje się z pomocą wykwalifikowanej kadry pedagogów, psychologów, lekarzy programy terapeutyczne i profilaktyczne, które mają zapobiegać powstawaniu tych niepożądanych zjawisk, a także umożliwić żołnierzom lepsze przystosowanie się do warunków wzmożonej dyscypliny wojskowej i obecności czynników wzmagających stres, która w służbie wojskowej jest powszechna. Określone zostały zasady przeciwdziałania szerzeniu się patologii w siłach zbrojnych oraz walki z już istniejącą. W działaniach w zakresie profilaktyki uzależnień biorą udział instytucje państwowe, kościelne, samorządowe i organizacje pozarządowe. Opracowanie odpowiednich programów działania i wprowadzenie ich w życie pozwoli na ograniczenie negatywnych zjawisk obserwowanych w wojsku.

Słowa kluczowe: Siły zbrojne, stres, narkomania, alkoholizm, korupcja, samobójstwo, profilaktyka.

PHENOMENONS OF THE SOCIAL PATHOLOGY IN THE MILITARY ENVIRONMENT

Abstract

Social changes which occurred in Poland after 1990 are also reflected in the military environment. Joining the army has always been a stressful situation for many people. Some of them cannot cope with it, which can develop socially undesirable situations that are often dangerous to their health and even life. Alcoholism, drug addiction, suicides among soldiers are often methods for the elimination of fear, stress, inability to adapt to a new situation, the military service. The phenomenon of “wave” is an additional stress, fear of joining the army. In recent years, corruption in the army has escalated. Because of a qualified staff of psychologists, educators, and doctors have been designing special therapeutic and preventive programs which are to prevent occurrence of such undesirable situations and also facilitate the adaptation of soldiers to increased army discipline and presence of stress factors, which are common in the army. The rules were made to prevent spreading pathology in the armed forces and to eliminate the existing ones. In the field of preventing addictions, national, church, local and non-governmental institutions take an active part. Designing proper programs of actions and introducing them into life will limit the negative phenomena observed in the army.

Key words: Armed forces, stress, drug addiction, alcoholism, corruption, suicide, prevention.

Ewa Jarosz

SEKTOR EDUKACJI W PRZECIWDZIAŁANIU KRZYWDZENIU DZIECI – GLOBALNA RETORYKA A RZECZYWISTOŚĆ

Streszczenie

Od połowy XX wieku narasta zainteresowanie nauki i opinii publicznej zjawiskiem krzywdzenia dzieci. Współcześnie, na początku XXI wieku, problem ten umiejscawia się w obszarze politycznych priorytetów; w ciągu kilku minionych lat jesteśmy świadkami powstawania, z niespotykaną dotychczas intensywnością, różnych raportów i innych międzynarodowych dokumentów na temat przemocy wobec dzieci. Ukazują one światowy zasięg występowania zjawiska oraz wskazują na konieczność podejmowania wobec niego bardziej zdecydowanych działań a także określają kierunki owych działań. Wielość i różnorodność działań, jakie mogą być w myśl tych zaleceń realizowane przez sektor edukacji, daleko wykraczają poza popularne wyobrażenia w tej mierze, które ograniczają rolę nauczycieli i wychowawców do jedynie „wychwytywania” i zgłaszania przypadków dzieci krzywdzonych odpowiednim instytucjom. Przedstawiany artykuł prezentuje i krótko opisuje działania jakie w stosunku do problemu krzywdzenia dzieci mogą realizować przedstawiciele sektora edukacji (pedagodzy, nauczyciele, wychowawcy, opiekunowie, itp.). Ponadto, w świetle różnych badań, przedstawiono w nim rzeczywiste postawy wobec działania w stosunku do zjawiska krzywdzenia dzieci, jakie profesjonaliści ci mają, oraz w konsekwencji, określono zasadnicze warunki kształtowania pożądanej aktywności w tej mierze.

Słowa kluczowe: krzywdzenie dzieci, profilaktyka, sektor edukacji

SECTOR OF EDUCATION IN PREVENTION OF CHILD ABUSE – GLOBAL RHETORIC VS. REALITY

Abstract

Interests of science and public opinion in child abuse has been increasing since the mid-twentieth century. Nowadays, at the beginning of the twenty-first century the problem of violence against children is found amongst political priorities; over the last few years numerous international reports and other global documents connected with child abuse have been created. These documents have revealed a global range and character of the phenomenon and emphasized the need to undertake more radical and rational social interventions against it, they have also described trends in the prevention of child abuse. Due to these recommendations, but also in professional literature, it is said that the most effective response to child abuse is a local system based on various but centrally coordinated activities of different institutions and professionals as no single agency is able to prevent child abuse. There are some sectors which are supposed to be in charge of child abuse prevention: health, social and legal sectors. But others are also said to have opportunities in the field, among them there is the sector of education. Indeed, there are a lot of activities that can be done by teachers and another professional representatives of the sector. The paper describe activities which can be carried out by them and, considering various studies, reveals the reality of teachers' reactions to child abuse showing fundamental conditions for modifying their attitudes.

Key words: child abuse, prevention, sector of education.

Dominika Skowrońska

WIEK ŚREDNI A POSTAWY WOBEC STAROŚCI

Streszczenie:

Starość nie można uznać za fenomen jednolity, jej postrzeganie i rozumienie ulega zmianom w czasie i w przestrzeni, w każdej indywidualnej sytuacji. Dziś zjawisko to wydaje się szczególnie ważne ze względu na postępujący w Polsce i na świecie proces starzenia się społeczeństw. Jednym z problemów wymagających zgłębienia w obrębie tej problematyki są postawy wobec starości, o których można przeczytać w niniejszym artykule, jak wskazuje już sam tytuł: *Wiek średni a postawy wobec starości – sprawozdanie z badań*. Autorka stara się przybliżyć wyniki badań przeprowadzonych od grudnia 2005 roku do marca 2006 wśród 89 osób pomiędzy 40 a 60 rokiem życia. Postawy badano w rozbiciu na trzy komponenty – poznawczy, emocjonalno-ocenny oraz behawioralny. Zastosowano takie metody jak: ankieta, wywiad, skalowanie, analiza treści. Na podstawie przedstawionych wyników można stwierdzić, iż dla większości z osób badanych starość jest po prostu fazą życia, kolejnym etapem do przejścia, który należy po prostu zaakceptować. Jednak akceptacja ta zależy zarówno od wieku badanych, jak i od płci. Wiedza o tym okresie życia w pewnych aspektach pozostaje niepełna, ale stosunek do niego w próbie jest bardziej pozytywny niż negatywny, co przejawia się także w behawioralnym komponentcie postaw.

Słowa kluczowe: postawy, starość, wiek średni, gerontologia społeczna.

MIDDLE AGE AND ATTITUDE TOWARDS AN OLD AGE

Abstract

An old age cannot be defined as a uniform phenomenon as its perception and interpretation changes with time, place and individual situation. Nowadays, an old age is seemed to be especially important because of a progressive process of ageing in societies in Poland and throughout the world. One of the related problems that needs to be examined includes attitudes towards an old age – and this topic is elaborated on in the present study, as the title suggests: *Middle age and attitude towards an old age – report from research*. The author tries to present the results of research carried out between December 2005 and March 2006 on a group of 89 people between the age of 40 and 60. Attitudes were examined in three components – cognitive, emotional and evaluative, and behavioural. Survey, interview, scales and document analysis were used as methods of research. On the basis of research results, one can say that an old age for majority of respondents is just another phase of life that should simply be accepted. However, acceptance depends on age and sex. The knowledge of respondents concerning an old age in some aspects remains incomplete, but the attitude towards this stage of life is rather positive, which is also displayed in the behavioural component.

Key words: attitude, old age, middle age, educational gerontology.

Paweł Bykowski

ORIENTACJE GIMNAZJALISTÓW WOBEC RZECZYWISTOŚCI W WARUNKACH TRANSFORMACJI SPOŁECZNEJ

Streszczenie

Artykuł podejmuje problem orientacji wobec rzeczywistości uczniów szkół gimnazjalnych z wybranych gmin województwa pomorskiego. Ich nastawienie wobec rzeczywistości ukazane jest w kontekście zmiany, jaka dokonuje się w Polsce od 1989 roku, a która dotyczy wszystkich aspektów życia społeczno- ekonomicznego w naszym kraju. Przeprowadzone badania (Reda, Kościerzyna, Nowy Dwór Gdański) w latach 2003-2007 o charakterze ilościowym oraz jakościowym tworzą obraz charakterystycznych dla badanej populacji zachowań w otaczającym świecie. Podstawowe opisane w artykule orientacje to: *orientacja* na rzeczywistość, kształtowana przez pryzmat „małej ojczyzny”; *orientacja* kształtowana przez pryzmat zagrożeń oraz *orientacja* kształtowana pod wpływem silnej potrzeby posiadania planów i perspektyw indywidualnego rozwoju. Opisane orientacje są cenne, stanowią – charakterystyczne dla wieku badanych - nierzadko krytyczne spojrzenie na polską rzeczywistość, szczególnie w kontekście najbliższego im środowiska lokalnego: szkoły, domu, grupy rówieśniczej, a także wiedzy czy oceny zjawisk, które obserwują na co dzień.

Słowa kluczowe: gimnazjum, orientacje, transformacja, środowisko, uczeń, edukacja, zagrożenia.

ORIENTATIONS OF GYMNASIUM STUDENTS TOWARDS REALITY DURING POLISH SOCIAL TRANSFORMATIONS IN SELECTED POMERANIAN COMMUNITIES

Abstract

This article describes social situation, activities, behaviour and some selected pathological situations in gymnasiums in Nowy Dwór Gdański, Reda and Kościerzyna communities. This factors form orientations towards reality. Key terms of the study include: orientation, transformation, community, education, student, and environment. The study is based on social research which was carried out between 2003 and 2007 in three Pomeranian communities. The main orientation described in this article is: orientation towards the nearest environment (school, home); social threats and social danger; planning the future (plans about school, education, job). One of the most important is pathology – one of the most important social phenomenon in our society. Being a key phenomenon it is also a most dangerous one – both for the society and individual. Another part of the study involves social, civilisation and economic transformations' influence on students' behaviours as they are responsible for numerous pathological forms. The study ends with conclusions on necessary activities changes that need to be implemented in order to alter the described situation.

Key words: orientation, gymnasium, community, student, environment, transformation, social research, social threat.